

דַּרְשֵׁתִי קִרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת בראשית, תשפ"ו

לעילוי נשמות רבי מרדכי יוסף כהן בן רחל זצ"ל

הוא אחיו הגדול של הרב איתן כהן שליט"א. נלקח לבית עולמו, בפתע פתאום, ביום שמחת תורה תשפ"ו, והשאיר אחריו חלל גדול, בהיותו מוסר נפשו על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, באופן שלא ניתן לשיעור. ת.נ.צ.ב.ה.

חיזוק והדרכה לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום

חייב אדם לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום. יש דברים שמרן לא כתב את המילה "חייב", הוא כתב רק 'צריך לעשות', אבל על שניים מקרא ואחד תרגום נאמר – "חובה". ובשם הגר"א מובא ש"חייב" – זה עד מסירות נפש, עד כלות הכוחות.

חוץ מזה שחייב אדם לקרוא, גם חז"ל מבטיחים שכר לבן אדם שקורא שניים מקרא ואחד תרגום. מה השכר? שהוא זוכה שמאריכים לו ימיו ושנותיו. ויש בזה שתי ברכות נפרדות אחת מהשניה – יש אחד שזוכה לאריכות שנים אבל לא לאריכות ימים, ויש אחד שזוכה לאריכות ימים ולא לאריכות שנים.

לדוגמה, יש בן אדם שיכול לחיות נגיד 90-80 שנה. שואלים אותו: "תגיד לי, מה עשית במשך החיים שלך?". מה עשית במשך החיים? בסדר הוא עשה, אבל זה לא הרבה. יכלנו לצמצם את כל מה שהוא עשה לכמה שנים בודדות ולגמור. אז הוא זכה באמת לאריכות שנים, אבל ימים קצרים. כל יום היה קצר לו, לא היה יום רציני.

יש אחד הפוך – נפטר בגיל צעיר, אבל מה זכה לעשות? עולמות! הוא זכה לאריכות ימים, לא אריכות שנים. אני חושב שאומרים את זה על ה"שפת אמת", שהוא נפטר בגיל 49. והבן שלו שהספיד אותו, הוא אמר: "אבא זכה לאריכות ימים!". העירו לו: "איזו אריכות ימים? 49?". אמר: "נכון, לא אמרתי אריכות שנים, אמרתי אריכות ימים". מה שהוא מוסר כל יום שמונה שיעורים, והוא חיבר המון ספרים על הש"ס, ועוד הספיק לחזור על הש"ס 20 פעמים. תגיד לי, איפה זה נכנס בתוך 49 שנים? איפה זה נכנס? לא, לא נכנס. אלא מה? הימים שלו היו ימים ארוכים. כל יום שלו היה יום ארוך.

מאריכים לו ימיו ושנותיו

פה חז"ל מבטיחים לך בהבטחה, שמי שקורא שניים מקרא ואחד תרגום – מאריכים לו גם את ימיו וגם את שנותיו. זוכה גם לאריכות ימים וגם לאריכות שנים. לכן כל אחד ידע עכשיו, הרכבת נוסעת. עכשיו בראשית, כל אחד יתפוס את עצמו לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום.

"מאריכים" – יש בזה שני פירושים. כל אחד היה בחג הסוכות, אז כל אחד יודע שאם החשמל לא הגיע לסוכה, אז מביאים חוט מאריך. זה הפירוש "מאריכים" זאת אומרת, כבר נגמרו לו החיים, לפי החוק נגמר לו החיים, אבל לא – יש חוט מאריך, "מאריכים" לו. ויש אומרים ש"מאריכים", ככה מסביר אני חושב גם בעל הטורים, "מאריכים" מלשון "ארוכה", מלשון בריאות. יהיה לו חיים בריאים.

לכן אומר בעל הטורים שמי שקורא שניים מקרא ואחד תרגום – "זוכה לאריכות ימים שנים בניעמים", שאותם ימים יהיו נעימים, ימים שכיף לחיות בהם. לכן כל אחד יראה להתחזק, לתפוס את עצמו לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום.

רבנו לופיאן נפטר בגיל – תשעים וארבע, והיה בריא עד סוף ימיו. שאלו אותו: "במה הרב תולה את הזכות שלו?". הוא אמר: "הזכות שאני תולה זה שקראתי שניים מקרא ואחד תרגום". אמרו לו: "אבל כולם קוראים?". אמר הרב: "נכון, כולם קוראים כדי לגמור, אבל אני קראתי את זה בניעמה". כמו שהמגיד אמר למרן הבית יוסף: "למה אתה קורא שניים מקרא ואחד תרגום ככה רק לגמור? תקרא את זה יותר בסבלנות". וגם ר' אליהו קרא בסבלנות ולכן בורא עולם גם נתן לו חיים ארוכים ונעימים עד סוף ימיו. היה ממש בריא, חזק, פלאים.

לכן אמרנו שאולי עדיף שכל בן אדם יקרא כל יום את החלק שלו. למה? שכשאתה קורא בפעם אחת ביום שיש אתה תחפש יאללה כבר רק לגמור, אבל כשקורא כל אחד את הקטע שלו – יש לך זמן, עכשיו אתה יכול לקרוא את זה יותר בנחת, יותר בניעמות. גם בשם האדמו"ר מבעלזא, הוא אמר שלכל אחד שהיה בא עם כל מיני מחלות, כל מיני בעיות, היה אומר להם: "התחזקו בשתיים מקרא ואחד תרגום, להתחזק מאוד בשתיים מקרא ואחד תרגום". זה מביא הרבה ישועות לבן אדם. לכן כל אחד יראה לתפוס את הקבלה הזאת בידים, לקיים את השולחן ערוך כמו שהוא כתב, להתחזק בזה מאוד מאוד. זה דבר שהאר"י מזכיר כל שנה בתחילת השנה.

וגם זה זכות. בדור שלנו עכשיו, כמה אנו צריכים את ההבטחה של חז"ל, שחז"ל מבטיחים לך שתזכה לאריכות ימים! צריך לחטוף.

למה הבל נרצח, הרי הוא לא רצח אף אחד?

בנוסף, כותב הרב שטרנבוך שליט"א בספר "תשובות והנהגות" על החומש, הוא

שואל שם שאלה: למה הרגו את הבל? מה הבל עשה? הוא הביא קרבן מהמובחר... הוא לא קשור לסיפור פה בכלל! אז למה בורא עולם גלגל שקין יהרוג את הבל? כותב הרב שטרנבוך שליט"א דבר נורא ומבהיל מאוד: שבזה שהבל ראה את קין שנפלו פניו, הוא לא בא לעודד אותו. אמר "מה אכפת לי ממנו? מה מעניין אותי? שיסתדר עם עצמו". על זה שהוא אמר שלא אכפת לו ממנו, על זה בורא עולם גזר עליו מיתה.

ואתו דבר ראיתי גם בעלון של הרב בידרמן, שהרב עקיבא מזכה אותנו, מזכה את כל צפת, מביא לנו את העלון, וראיתי את זה בעלון של השנה שעברה. הוא שואל: הרי חז"ל אמרו "על דאטפת – אטפוך, וסוף מטיפוך יטופוך", זאת אומרת שמי שרצח – רוצחים אותו, וזה שרצח אותו רוצחים אותו. כך הגלגל. בסדר, אבל הבל – הבל לא היה לפניו משהו שהוא רצח, אז למה רצחו את הבל?

זאת אומרת, אחרי שקין רצח, אז התגלגל שרצחו אותו, והרצחות התגלגלו קדימה. אבל הבל הראשון – למה נגזר עליו שימות? הרי הוא לא רצח אף אחד! מביא שם הרב בידרמן, שזה שהבל ראה שנפלו פניו של קין ולא אמר לו מילת עידוד לעודד אותו – זה נקרא שהוא רצח אותו. ולכן רצחו אותו.

כמה בן אדם צריך באמת לראות את הזולת! אנחנו לפעמים חושבים שאם אני אגיד "לא אכפת לי מהשני" – בסדר, לא קרה כלום. לא, לא! זה מאוד חמור, מאוד חמור.

הוא מביא שם דבר מבהיל מאוד שאמר לו אחד מגדולי ישראל, שכל גדולי ישראל והצדיקים שמתו בשוואה – אולי לא היה אכפת להם מספיק על כבוד שמיים. יכול להיות שהצטערו, אבל לא היה אכפת להם מספיק על כבוד שמיים, ולא היה אכפת להם מספיק על כבוד הזולת. על זה נהרגו גדולי ישראל בשוואה, ככה הוא מביא. אני אומר לכם, תסתכלו שם מה שהוא כותב, זה מבהיל עד מאוד.

לכן כשבן אדם חושב לעצמו "מה אכפת לי מהאחרים, שיסתדרו, מה אני אשב פה", לא קשור לסיפור בכלל – זה מביא על עצמו חרון אף. צריך שכל בן אדם יהיה אכפת לו מהשני.

'לא טוב היות האדם לבדו'... אבל הוא לא לבדו!

ויש פה את היסוד של הפרשה שלנו של רב' חיים שמולביץ, שהוא כותב "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו". שואל רב חיים שמולביץ: "לבדו"? איזה "לבדו"? מלאכי השרת צולים לו בשר, מה אין לו שם? והוא היה כזה ענק, כזה גדול... אפילו המלאכים התבלבלו למי להגיד "קדוש" – לבן אדם או לאלוקים! זה משהו, זה היה יצור שלא ניתן לתאר. הוא נמצא איפה? הוא נמצא בגן עדן, הוא נמצא עם מלאכי השרת. לזה נקרא "לבדו"?

אומר רב חיים שמולביץ: גם כשבן אדם נמצא בגן עדן, אבל הוא נמצא עם מלאכים – אותו מלאך לא יכול לשמוח כשאתה שמח, הוא לא יכול להיות עצוב כשאתה עצוב, כי זה מלאך. אז גם אם תהיה בגן עדן, גם אם תהיה עם מלאכי השרת, התורה מעידה על זה – זה לא טוב! כי אתה יודע מה הטוב שלנו? זה שכן אדם יודע לאהוב את השני, להצטער בצרתו, לשמוח בשמחתו. אם אתה לא יודע את זה, גם אם אתה נמצא בגן עדן עם מלאכי השרת, גם אם אתה בן אדם ענק ענק – זה לא יעזור. התורה מעידה על זה – זה לא טוב.

הוא מביא ספר חסידים, שאומר ששניים שמתפללים על אותו הדבר, אחד נענה ואחד לא נענה. במה זה תלוי? למה אחד נענה ואחד לא נענה?

הוא מביא בשם ספר חסידים, שמי שמצטער בצער השני, בורא עולם שומע את תפילתו. מי שלא מצטער בצער השני, בורא עולם לא שומע אותו. כמו שאתה לא שמעת כשהזולת הצטער, גם כשאתה מתפלל – זה לא מעניין אותי בכלל. לכן, אחד מקניני תורה זה שכן אדם נושא בעול עם חברו. זאת אומרת, שבשיל לקנות תורה, מה צריכים לעשות? אחד הדברים – להיות נושא בעול עם חברו. אם חסר את זה, חסר בקנין תורה. זה לא עוד משהו, בסדר, שיהיה. זה אחד מקניני תורה – שיהיה אכפת לך מהשני.

לכן כל בן אדם חייב להתפלל מעומק הלב. אם אתה לא מתפלל מעומק הלב – לפעמים יש לנו לב אבן. ויש אחד שאין לו בכלל לב! אז מה צריך לעשות? רק שכן אדם יצייר לעצמו אנשים שסובלים. תצייר לעצמך ככה, תדמה לעצמך אנשים שסובלים. איך אתה מרגיש? תגיד לי, היית מוכן קצת להגיד שיר המעלות יותר טוב?

אם בן אדם באמת לא יצייר לעצמו את הסבל של השני, איך הוא יצטער בצערו – הוא לא יכול. חייב שכן אדם יצייר לעצמו מה אנשים סובלים, וכך ירגיש פתאום שבאמת כואב על השני. הכאבים האלו עוזרים שהבן אדם הזה ינצל, עוזרים מאוד.

וחס ושלום, אם בן אדם לא עושה את זה – מאוד חמור, מאוד מאוד חמור. לא חמור בדיעבד, אדם מביא על עצמו חרון אף. בן אדם שאומר: "לא אכפת לי מכלום" – מאוד חמור.

עוד דבר שחז"ל אומרים, אני אצייר את זה קודם, תארו לכם מלחמת מצוה [הרב נוריאל אמר שהיום זה נקרא מלחמת מצוה], שהרב אומר: "רבותי, כולם לעזה! כולם לעזה! כל אחד יקבל נשק, יאללה יוצאים!"

מתי תהיה המלחמה? נגיד יום ראשון. כולם יוצאים. נו, מה עושים בשבת עכשיו, בטח איזו שבת מרוממת תהיה! אני לא יודע, אולי תענית דיבור יהיה שם. יהיו תפילות רציניות, אני מאמין שגם הצולנט' יהיה טעים, יהיה שם אתה יודע משהו רציני מאוד, משהו מכל הלב.

והשבת בצד השני איפה שהחילונים, אל תשאל... בשבת דיסקו! אין לך מה לעשות? אתה נורמלי? אתה הולך למלחמה, מה אתה עושה דיסקו? וכמובן בניס בנות, וואו... אתה אומר, לא יכול להיות!

ומה אנחנו מרגישים בלב שלנו? מה אנחנו חושבים? אלו (החילונים), טיל אחד גומר את כולם, נכון? ככה אנחנו בלב אומרים - אבל אנחנו 'בשם השם', כל כדור בול. נכון, ככה ההרגשה שלנו.

בסוף, אל תשאל... יוצאים למלחמה ופתאום אתה רואה - זה נפל, זה נהרג, זה נפצע. כולם צועקים רבותי, סליחות! סליחות! לומר "אבינו מלכנו". אבל זה לא עוזר... ובצד השני, החילונים האלו - וואו, אצלם כל כדור בול, קולעים. אף אחד לא נופל חלל. תגיד, איך זה? איפה אלוקים פה בתמונה?

כזה סיפור כבר היה פעם אחת. לא סיפור שלי, זה סיפור שכתוב בחז"ל. היו שתי תקופות, תקופה אחת בזמן דוד המלך, ויש אומרים שבזמן שאול המלך. דוד ושאל המלך היו יוצאים למלחמה ומפסידים. אתם חושבים שהיו שם סתם... היו שם אנשים ענקיים בתורה, שכל תינוק ותינוקת ידעו 49 פירושים על כל פסוק בתורה. מישוה יודע פה ארבעה פירושים על 'בראשית ברא אלוקים?' ארבעה פירושים לא, 49 איפה אנחנו? אתה יודע מה זה ילדים קטנים... אז מי זה עכשיו, הרבי של אותם ילדים? צריך להיות גאון הגאונים! אז מי זה רב העיר? אז מי זה שאול המלך? אין לנו הבנה, אין לנו הבנה בעומק התורה שהייתה שם. ואלו יוצאים למלחמה - ומפסידים.

ואילו בימי אחאב, מה יש בימי אחאב? לא היה תפילין, לא שבת, לא יום כיפור, לא כלום. מה זה יום כיפור? עובדי עבודה זרה! לא כמו בדור שלנו - בדור שלנו אתה יכול גם לעשות עבודה זרה וגם להתפלל... לא, לא! פעם, מי שעבד עבודה זרה, הוא גם לא היה יהודי. והם, יוצאים למלחמה - ומנצחים! איך יכול להיות? חז"ל אומרים לך, יש פה שתי תקופות, תראה את ההבדלים, אל תתבלבל, יש הסבר. מה ההסבר? בימי שאול המלך ודוד המלך היה רכילות, אחד דיבר על השני, היה שנאה ביניהם. ולכן אלוקים אמר: "אני לא שם". אתה יכול ללמוד כמה שאתה רוצה, אני לא שם.

בימי אחאב הייתה ביניהם אהבה ואחוה. אה, כן? גמרנו, אלוקים אומר: "אני נמצא שם, אני נמצא איפה שיש אהבה ואחוה".

לכן כל אחד מאיתנו צריך לדעת - דבר ראשון - תתחיל מהבית. תגיד לי, בבית מסתדר טוב או לא מסתדר טוב? תגיד לי איך השכנים? תגיד, איך החברותא שלך? איך בכלל, איך בבית כנסת, איך מסביבך?

אחר כך תתחיל לחשוב על כל עם ישראל מסביב. קודם בוא ניכנס למעגל הקרוב שלנו - האישה, הילדים, השכנים, החברותא, הבית כנסת, הקרובים אליך ביותר. אתה מרגיש שאתה אוהב אותם, אכפת לך מהם? אם כן, תתקדם הלאה. תדע לך שאתה נקרא בן אדם מוצלח. אם לא - אתה יכול להיות אדם גדול בתורה, ענק בתורה, ענק ממש, באמת ענק. אבל יוצא למלחמה - ומפסיד.

כמה אנחנו צריכים להכניס בליבנו שיהיה בינינו אהבה אחד לשני. מותר לי לחשוב הפוך ממך, מותר לחשוב - אומרים לך לא קרה כלום. מותר לעשות דברים שאתה לא כל כך אוהב אותם, בסדר, מה לעשות - גם אתה עושה דברים ואני מוחל לך. צריכים למחול אחד לשני, לוותר אחד לשני, להעביר אחד על השני.

'פיתחו לי פתח כחודו של מחט'... צריך להרגיש את המחט

עוד דבר, הקבלות, מן הסתם מה שקיבלנו בראש השנה - לא הכי עובד טוב. אז אני רוצה להגיד משהו בשם הרבי מקוצק. הרבי מקוצק היה אומר: "פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתחו של אולם". שעגלות ונכנסים שם. אומר הרבי מקוצק: "פתחו של מחט - למה מחט? שתרגיש את העקיצה, שתרגיש". אתה מרגיש את העקיצה, את הדקירה? אתה יודע מתי נפתח הפתח? מתי שאתה מרגיש: "אוי, קשה לי, אני לא יכול". שם נפתח הפתח.

אבל אם בן אדם מקבל על עצמו "בלי נדר", "בעזרת השם", "אם ירצה השם", "ואם מסתדר", "ואם ילך", "והשם יעזור", "אני מקבל על עצמי בקידוש הלבנה לרקוד שלושה טפחים, בלי נדר, בעזרת השם, אני אשתדל"... את הקבלות הללו תשמור בשבילך. אני לא מזלזל, אבל תשמור בשבילך.

צריך להרגיש את הדקירה. תרגיש שקשה, שלא מסתדר לך. צריך שהתפילה תהיה מ'לשם ייחוד' עד 'ה' אחד ושמו אחד', שהתפילה תהיה מושלמת. גם בשחרית,

תתחיל מ'מודה אני' עד סוף התפילה, שמע ישראל. זה קשה לי, זה גדול עליי - שם מתחילה ישועה.

בן אדם עכשיו נכנס לכולל, תלמד רצוף רצוף רצוף, אין להפסיק. אדם אומר "תשמע אני לא יכול" שבוע - תנסה שבוע, לא כל החיים. שם בן אדם מרגיש: "גדול עליי, אני לא יכול" - שם זה נקרא "פתחו פתח כחודו של מחט", שאתה מרגיש את המחט, אתה מרגיש שם את העקיצה. בזה בן אדם מצליח לגדול.

לכן כל אחד מאיתנו יראה במה אני יכול להתחזק, אבל לא קבלה של "בלי נדר", "אם ירצה השם", "אם יסתדר". קבלה שאני רוצה באמת ללכת, למסור את נפשי להתחזק בזה מאוד מאוד.

מִרְן הֶרֶב עוֹבְדֵיהַ יוֹסֵף זַ"ל

דבר אחד אחרון - בג' חשוון יש את הפטירה של מִרְן הֶרֶב עוֹבְדֵיהַ. כמה אנשים נושעו בזה שהלכו להתפלל בציון של מִרְן הֶרֶב עוֹבְדֵיהַ. סיפרתי לכם לפני כמה שנים, הייתה פה משפחה פה בשפרינקק, אני לא מכיר אותם. רק סיפרו לי, איש ואישה שלא הסתדרו הכי נחמד, ורבו ביניהם. יום אחד הבעל לקח את הדברים ונעלם מהבית, ניתק את הטלפון, אין קול ואין עונה.

לא ידעו מה לעשות. אשתו עכשיו לא יודעת מה לעשות. מקשרת להורים שלו - הוא לא עונה להורים. מקשרת פה, מקשרת שם - אין טלפון, הוא לא עונה. גם לא ידעה איפה הוא נמצא. היא לא ידעה מה לעשות. היא נסעה לציון של מִרְן הֶרֶב עוֹבְדֵיהַ, התפללה שם, בכתה.

בסוף היא אומרת: "חכם עוֹבְדֵיהַ, אתה תן לי סימן, תגיד לי מה לעשות. מה אני אמורה לעשות? להתגרש? לחיות? מה עושים?". אין לה שום סימן. מה היא עושה? היא יצאה מהקבר.

יורדת את המדרגות למטה, היא אומרת: "אני יורדת את המדרגות, והנה הטלפון מצלצל. הבעל! לא יכול להיות..." הוא מתקשר, ואומר: "תשמעי, התחרטתי על כל מה שעשיתי, ואני רוצה באמת לחזור. אבל לא סתם, בוא נלך למגשר או מגשרת, מה שהם יגידו - ככה נעשה". מספרת האישה - הבית חזר לתפקד כמו שצריך. "אומר, מה לא עשיתי? מה לא עשינו? שום דבר לא עזר. כשהלכתי להתפלל בציון של הרב עובדיה, הסתדרו הדברים".

הרבה אנשים נושעו שם. שני דברים על מִרְן עוֹבְדֵיהַ - אחד, מה שאנחנו צריכים ללמוד ממנו, זה השקיעות בלימוד. מה צריך יותר מזה, להיות שקוע בלימוד, בניצול הזמן עכשיו זה השעות שאפשר, זמן חורף, אפשר עכשיו לנצל את הזמן בצורה נפלאה ביותר. זה כל אחד יראה את הרב עובדיה כסמל של התמדה, של ניצול הזמן.

ודבר שני - לראות, להצטער בצער השני. כמה לרב עובדיה היה אכפת מהשני, כמה היה אכפת לו מהשני, כמה כאב את הצער של השני, כמה הוא בכה עליהם!

אני מסיים - סיפר לי פה איזה אחד, רב אחד פה, שאני לא רוצה להגיד לכם, שהוא היה מקלל את הרב עובדיה, מקלל אותו, השם ירחם. שלא תדעו, זה בדור של לפני 20 שנה, לא בדורות של היום. בדור של לפני 20 שנה היה תקופה ששנאו את הרב עובדיה מאוד מאוד, יותר מ-20 שנה. לא משנה עכשיו.

קיצר, אז מקלל אותו, אל תשאל... יום אחד, השם ירחם, הוא חלה במחלה. אומר: "תגיד לי, למי לא הלכתי, לכל הרבנים האלו שרציני, שאמרת 'וואי, זה הרב האמיתי, והרב הזה, והרב הזה', כל מי שהלכתי, מה אמר לי? 'תהיה בריא, השם יעזור'. זהו.

אמרתי, כדרך אגב, אני אלך גם לרב עובדיה, ובאמת הלכתי אליו וסיפרתי לרב עובדיה שאני לא מרגיש טוב. אני רק סיפרתי לו את זה, הרב עובדיה פרץ בבכי "אני לא מאמין, מה אתה בוכה? מה אתה בוכה?". כאילו מה? "אף אחד אפילו לא נאנח, אף אחד. כל הרבנים שהערצתי, אף אחד לא נאנח. היחיד שבכה איתי, בכה - זה הרב עובדיה. בכה איתי, בירך אותי לרפואה שלמה". אבל כבר היה מאוחר, הוא אחר כך נפטר.

אחר כך הוא סיפר לי, אני התלמיד של הרב עובדיה, ראיתי מה זה גדול בישראל - בן אדם שהיה אכפת לו מהשני. אז לא מבקשים מאיתנו לבכות על אחרים, לא. אבל להתפלל, להרגיש את הצער של השני, לבכות, לבקש רחמים על עם ישראל.

כל מה שקרה זה כזה חילול השם שהרגו יהודי, זה חילול השם. להרוג יהודי זה חילול השם נורא מאוד. כמו שבן אדם יוצא למלחמה, זה קידוש השם שהוא הורג את הגויים. להפך זה חילול השם נורא שנהרג יהודי, ועוד באכזריות. זה חילול השם שאי אפשר לתאר אותו. כמה אנחנו צריכים לבכות על זה שיש בעולם חילול השם!

לכן כל אחד מאיתנו יראה להתחזק. עכשיו מתחילים זמן חורף, כל הבחורי ושיבות חוזרים, האברכים חוזרים. כל אחד יראה באמת למסור את נפשו על התורה, להתחזק באמת, שירגיש באמת את ה'פתחו לי פתח כחודו של מחט'. תרגיש את המחט, תתחזק, להתפלל לעם ישראל.

יזכה אותנו השם, לישועות גדולות, לברכות מרובות, להצלחה, לסייעתא דשמיא, למשיח ברחמים, מתוך תשובה אמיתית. אמן ואמן.